

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням Вченої ради Національного
університету «Одеська політехніка»
27 грудня 2022 року протокол № 5
Введено в дію наказом ректора
від 27 грудня 2022 року № 67

**ПОЛІТИКА ВІДКРИТОЇ НАУКИ
В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
«ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Національний університет «Одеська політехніка» (далі – Університет) прагне запровадити відкриту науку як норму освітньої й науково-технічної діяльності. Університет створює необхідні умови, щоб інтегрувати цінності й практики відкритої науки в усі робочі процеси Університету. У цьому Університет орієнтується на відповідні політики й практики міжнародних інституцій, зокрема ЮНЕСКО і Європейської комісії, а також на досвід розвитку відкритої науки в зарубіжних і вітчизняних закладах вищої освіти, наукових і науково-дослідних установах.

1. Загальні положення

1.1 Імплементация Політики відкритої науки (далі – Політика) в Університеті покликана суттєво підвищити його дослідницьку спроможність, забезпечуючи при цьому якість і добросесність результатів наукових досліджень, підвищуючи їхню ефективність і продуктивність, сприяючи комерціалізації наукової продукції, залученню громадськості й інформуванню громадян про результати досліджень, зміцненню довіри до науки та вчених, забезпеченню належної інвестиційної підтримки дослідницької діяльності з боку держави та бізнесу, сприяти інтернаціоналізації дослідницької діяльності Університету і його інтеграції в Європейський дослідницький простір.

1.2 Реалізація Політики створить необхідні умови щоб інтегрувати цінності й практики відкритої науки в освітню та науково-дослідну, інноваційну діяльність Університету, орієнтуючись при цьому на відповідні політики й практики міжнародних інституцій, зокрема ЮНЕСКО і Європейської комісії, а також на досвід розвитку відкритої науки в зарубіжних закладах вищої освіти. Вагомими передумовами імплементации відкритої науки в Університеті також є набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, що відкриває доступ до програм та ініціатив, відкритих для країн ЄС та країн зі статусом кандидата на членство в ЄС. Підготовка до членства передбачає завершення трансформації всіх сфер, шляхом виконання Україною взятих на себе зобов'язань:

- за «Угодою про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами членами, з іншої сторони» (2014), яка передбачає реформування та модернізацію системи вищої освіти, поглиблення співробітництва між закладами вищої освіти, обміну інформацією щодо політики у сфері науки та технологій, участі у наступній Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій, спільної реалізації наукових програм та дослідної діяльності; спільного дослідження діяльності, спрямованої на заохочення наукового прогресу, трансферу технологій та ноу-хау; навчання шляхом реалізації програм обміну для дослідників та спеціалістів; організації спільних заходів щодо наукового та технологічного розвитку; вжиття заходів, спрямованих на розвиток сприятливих умов для проведення

досліджень та впровадження нових технологій, а також належного захисту інтелектуальної власності результатів досліджень та ін.;

- за «Угодою про асоціацію України з науковою та інноваційною програмою ЄС Horizon Europe» (2021-2027), згідно з якою: Асоціація підтримує «Глобальний підхід до досліджень та інновацій» і підтверджує прихильність Європи рівню глобальної відкритості, необхідному для досягнення досконалості, об'єднання ресурсів для швидшого наукового прогресу та розвитку інноваційних екосистем. Політика відкритої науки є наскрізною складовою всієї програми Horizon Europe;

- за «Програмою досліджень та навчання Євроатома» (2021-2025), яка передбачає сприяння розповсюдженню знань через програму досліджень і навчання Open Science EURATOM та ін.

1.3 Політику розроблено відповідно до норм Конституції України, законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну інформацію», «Про авторське право і суміжні права», «Про вищу освіту», Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 167 від 10.02.2021, інших нормативних актів у сфері науки та освіти, Рекомендацій ЮНЕСКО з відкритої науки, Директиви 2019/1024 Європейського Парламенту та Ради від 20.06.2019 щодо відкритих даних та повторного використання інформації державного сектору, Статуту Національного університету «Одеська політехніка», Положення про академічну доброчесність та етику академічних відносин; Положення про етику наукових досліджень; Положення про eOPIR-відкритий електронний архів наукових матеріалів .

1.4 Основними компонентами відкритої науки для Національного університету «Одеська політехніка» визначено наступні:

- відкритий доступ до наукових праць;
- відкритий доступ до дослідницької інфраструктури;
- популяризація науки та формування компетентності з відкритої науки;
- дослідницька відповідальність та доброчесність;
- оцінювання результатів наукових досліджень.

Таким чином реалізація Політики спрямована на освітню та науково-дослідну, інноваційну діяльність, на всіх наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів і студентів Університету та на результати їх фундаментальних і прикладних наукових досліджень, що сприятиме покращенню використанню та обміну ресурсами, підвищенню прозорості результатів наукових досліджень, прискоренню переходу від досліджень до інновацій та залученню громадян до науково-дослідної та інноваційної діяльності.

2. Мета, цілі та завдання відкритої науки в Університеті

2.1 Метою впровадження й функціонування відкритої науки в Університеті є забезпечення можливості відкритого обміну знаннями та повторного використання результатів досліджень, а також інтеграція Університету до європейського дослідницького й освітнього простору.

2.2 Цілями впровадження відкритої науки є:

- підтримка поширення, інтерпретації й повторного використання результатів досліджень;
- підвищення достовірності, надійності й відтворюваності результатів досліджень;
- забезпечення можливості підтвердження, розвитку й вдосконалення результатів дослідження.

2.3 Для досягнення визначених мети та цілей необхідно:

- розвивати наукові дослідження Університету як процес, заснований на академічній свободі й добросовісності, творчості та співпраці, відкритості й прозорості, доступності та можливості перевірки;
- здійснювати наукову й науково-технічну діяльність у взаємодії з освітнім процесом, а також створенням інновацій з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема через: відкритий доступ до наукових результатів і науково-технічної інформації; принципи належного управління дослідницькими даними (принципи FAIR); відкриті навчальні ресурси;
- забезпечувати доступ до наукових результатів у межах правових та етичних норм з урахуванням обставин, що можуть обмежувати відкритий доступ до наукових результатів (зокрема вимоги конфіденційності, договірні умови тощо);
- створювати умови для здійснення ефективної роботи з науково-технічною інформацією та об'єктами інфраструктури відкритої науки;
- підвищувати рівень обізнаності й формувати компетентності з відкритої науки;
- популяризувати відкриту науку й залучати спільноту Університету до участі в проєктах, спрямованих на впровадження принципів відкритої науки;
- розвивати високий рівень культури відкритих досліджень в Університеті.

3. Цінності та принципи відкритої науки

3.1 Члени громади Університету поділяють та керуються у своїй академічній діяльності цінностями й принципами відкритої науки.

3.2 Основні цінності відкритої науки:

якість і доброчесність – відкрита наука базується на повазі до академічних свобод і прав людини, а також сприяє забезпеченню високої якості досліджень за допомогою об'єднання різноманітних джерел знань і надання вільного доступу до методів досліджень та наукових результатів, що створює умови для їх ретельного аналізу й перевірки з використанням прозорих процедур;

суспільна користь – як глобальне суспільне благо, відкрита наука має належати й приносити користь усьому людству. З цією метою наукові знання мають знаходитися у відкритому доступі, а наукові досягнення бути частиною суспільного надбання. Наукова практика повинна бути інклюзивною, стійкою й справедливою, зокрема щодо можливостей для отримання наукової освіти та розвитку потенціалу;

справедливість і рівність – відкрита наука повинна відігравати важливу роль у забезпеченні рівних можливостей для дослідників із розвинутих країн і країн, що розвиваються, створюючи умови для справедливого й взаємовигідного обміну науковими ресурсами та результатами, а також умови для рівного доступу до наукових знань як тих, хто їх створює, так і тих, хто ними користується, незалежно від місцезнаходження, національності, раси, віку, статі, доходу, соціально-економічних умов, кар'єрного рівня, мови, релігії, інвалідності, міграційного статусу чи будь-яких інших підстав;

різноманітність та інклюзивність – відкрита наука повинна охоплювати різноманітні знання, практики, методи й процедури роботи, мови, результати та теми досліджень, що підтримують потреби і епістемічний плюралізм наукової спільноти загалом, різних дослідницьких колективів та окремих науковців, а також громадськості й носіїв знань за межами традиційного наукового співтовариства, включно з представниками корінних народів і місцевими громадами, а також соціальними суб'єктами з різних країн та регіонів за потреби.

3.3 Основні принципи відкритої науки:

прозорість, перевірка, критичний аналіз та відтворюваність – відкритість варто заохочувати на всіх етапах наукової діяльності з метою посилення надійності й точності наукових результатів, посилення впливу науки на суспільство та підвищення спроможності суспільства вирішувати складні взаємопов'язані завдання. Підвищення відкритості приводить до посилення прозорості й довіри до наукової інформації, а також зміцнює фундаментальні основи науки як окремої форми знання, що ґрунтується на доказах і перевіряється за допомогою співвіднесення з реальністю, логічного аналізу та експертного контролю;

рівність можливостей – усі науковці, інші суб'єкти відкритої науки й зацікавлені сторони, незалежно від місця проживання, національності, раси, віку, статі, доходу,

соціально-економічних умов, рівня кар'єри, дисципліни, мови, релігії, інвалідності, етнічної приналежності, міграційного статусу чи будь-яких інших підстав, мають право на рівні можливості, щоб отримати доступ до відкритої науки, зробити свій внесок та отримати користь;

відповідальність, повага та підзвітність – підвищення відкритості призводить до посилення відповідальності всіх суб'єктів, які залучені до відкритої науки. Відповідальність, як і звітність перед громадськістю, своєчасне виявлення конфліктів інтересів і можливих соціальних та екологічних наслідків наукової діяльності, інтелектуальна чесність та повага до етичних принципів і особливостей досліджень, має стати основою для належного управління відкритою наукою;

співпраця, участь та інклюзивність – співпраця на всіх етапах наукової діяльності, поза межами географічних, мовних, поколінних і ресурсних відмінностей, має стати нормою. Міждисциплінарна співпраця має сприяти повноцінній і ефективній участі представників громадськості, а також включенню знань маргіналізованих спільнот для вирішення соціально значущих проблем;

гнучкість – наявність різноманітних наукових систем, суб'єктів і ресурсів, а також стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій виключають можливість застосування універсальних підходів до інструментів та практик відкритої науки й спонукають установи заохочувати різні способи розвитку відкритої науки та форми її реалізації, дотримуючись вищезазначених основних цінностей і максимально враховуючи інші принципи відкритої науки;

сталість – забезпеченню максимальної ефективності й дієвості відкритої науки сприяють стійкі довгострокові методи роботи, послуги, інфраструктура та моделі фінансування, що дозволяють забезпечити рівноправну участь науковців із менш привілейованих установ і країн. Об'єкти інфраструктури відкритої науки мають функціонувати й фінансуватися переважно на некомерційній основі, спираючись на довгострокову концепцію, що вдосконалює практику відкритої науки та забезпечує постійний і необмежений доступ для всіх охочих.

3.4 Університет проводить системну роботу, спрямовану на формування й розвиток культури відкритої науки в академічній спільноті.

4. Доступ до наукових результатів Університету

4.1 Університет прагне забезпечити безперешкодний доступ до наукових результатів без будь-яких фінансових, юридичних і технічних перешкод у межах законодавства України та своїх повноважень.

4.2 Університет сприяє забезпеченню безперешкодного доступу до наукових результатів наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів, оприлюднених у виданнях, що розповсюджуються за передплатою, за допомогою самоархівування публікацій в інституційному репозитарії Університету (eOPIR — репозитарій Університету, який являє собою електронний архів, що накопичує, систематизує, зберігає та забезпечує довготривалий відкритий доступ до творів шляхом їх архівування та само архівування, є частиною загальної електронної колекції бібліотеки Університету), відповідно до умов, визначених видавничою політикою конкретного видання.

4.3 Університет рекомендує дослідникам результати у формі наукової статті, наукової доповіді, монографічного дослідження оприлюднювати в авторитетних міжнародних наукових виданнях на умовах відкритого доступу.

4.4 Якщо дослідники Університету співпрацюють із працівниками інших установ, то дія цієї Політики поширюється на ту частину наукового результату, що отримана вченими Університету, якщо немає спеціальної угоди про інше.

4.5 До наукових результатів, отриманих у процесі виконання досліджень за договорами, застосовуються умови доступу, встановлені цими договорами.

5. Доступ до дослідницьких даних Університету

5.1 Дослідницькі дані Університету мають зберігатися в електронній формі.

5.2 Управління дослідницькими даними Університету здійснюється відповідно до принципів FAIR.

5.3 Університет рекомендує дослідникам складати на початковому етапі дослідження плани управління даними, які передбачають, як дані будуть оброблятися відповідно до принципів FAIR.

5.4 Доступ до дослідницьких даних надається через інституційний репозитарій даних Університету eOPIR для вільного багаторазового використання, збереження й поширення за умови правильного цитування джерела та для підтвердження наукових результатів, представлених у формі наукового звіту, наукової статті, наукової доповіді, монографічного дослідження тощо.

5.5 Обмеження доступу до дослідницьких даних Університету може бути встановлено для випадків, що визначені законодавством України та/або спеціальними угодами щодо поширення й використання цих даних.

5.6 Дослідницькі дані Університету додатково можуть також розміщуватися в інших репозитаріях даних (наприклад, Zenodo, Figshare), призначених для спільного архівування даних з різних інституцій.

6. Інфраструктура відкритої науки Університету

6.1 Університет розвиває відповідну інфраструктуру для досягнення мети і виконання завдань, визначених цією Політикою.

6.2 До інфраструктури відкритої науки Університету належать:

- eOPIR – для накопичення, систематизації та зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів університетської спільноти, надання відкритого доступу до них, поширення цих матеріалів у середовищі світового науково-освітнього товариства;

- видавнича платформа наукової періодики – для функціонування журналів відкритого доступу, що надають вільний доступ до результатів наукових досліджень;

- видавнича платформа Університету – для опублікування у відкритому доступі навчальних і наукових видань;

- відкриті наукометричні платформи для моніторингу й оцінювання наукової діяльності;

- серверні потужності для зберігання наукових результатів, дослідницьких даних, відкритих освітніх ресурсів та інструментів безпечного керування конфіденційними даними досліджень;

- відкриті науково-дослідні центри та лабораторії.

6.3 Окремі елементи інфраструктури відкритої науки Університету впроваджуються й підтримуються як самим Університетом, так і у співпраці з іншими організаціями.

6.4 Елементи цифрової інфраструктури відкритої науки мають базуватися, зокрема, й на програмному забезпеченні з відкритим кодом. Ці елементи можуть підтримуватися як з державного бюджету України, розпорядником якого є Університет, так і з джерел, що не заборонені законодавством України, включно зі спеціальними грантовими проектами для розвитку відкритої науки та виділенням цільового відсотка на розвиток інфраструктури відкритої науки від кожного профінансованого грантового проекту.

6.5 Навчальні й дидактичні матеріали, які працівники Університету створили для використання в освітньому процесі, повинні мати цифровий ідентифікатор об'єкта – DOI (Digital Object Identifier), бути загальнодоступними та поширюватися у відкритому доступі

за відкритими ліцензіями Creative Commons (CC-BY або CC-BYSA), якщо це не порушує чинне законодавство про інтелектуальну власність.

6.6 Необхідною умовою для навчальних ресурсів, які використовуються в освітньому процесі, є те, що вони створюються в межах робочого навантаження науково-педагогічного працівника Університету.

6.7 Якщо відкриті навчальні ресурси створені у співпраці з працівниками інших установ, в угоді про співпрацю має бути зазначено, які частини змісту (вправи, екзаменаційні питання, навчальні матеріали) можуть бути доступними відповідно до цієї Політики.

7. Інтелектуальна власність та академічна доброчесність

7.1 Норми Політики застосовуються до наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів Університету, які є авторами об'єктів права інтелектуальної власності.

7.2 Приймаючи рішення про розповсюдження наукових результатів за принципами відкритої науки, автори об'єктів права інтелектуальної власності зобов'язані пересвідчитись, що дослідження не має конфіденційного характеру або не виконувалось на договірних умовах, які унеможливають відкритий доступ.

7.3 Розміщення у відкритому доступі наукових результатів, які включають об'єкти права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, можливе за умови оформлення договору власників прав на таке використання у встановленому чинним законодавством порядку.

7.4 Наукові та науково-педагогічні працівники, аспіранти та студенти Університету перед розміщенням наукових результатів за принципами відкритої науки повинні пересвідчитись, що вони не містять інформації, яку необхідно захищати об'єктами промислової власності, зокрема винаходами, корисними моделями, промисловими зразками тощо. Вільний доступ до наукових результатів, академічних текстів, що містять інформацію, яка потребує захисту прав інтелектуальної власності, відтерміновується на термін набуття автором прав на об'єкти інтелектуальної власності.

7.5 Університет рекомендує дослідникам зберігати права інтелектуальної власності й авторські права на наукові результати, які можуть бути відчужені, при укладанні видавничих договорів і ліцензій на їх використання та передавати видавцям лише ті права, які необхідні для публікації.

7.6 Університет зобов'язує всіх учасників освітньої та науково-дослідної, інноваційної діяльності дотримуватися принципу академічної доброчесності.

7.7 Наукові та науково-педагогічні працівники, аспіранти та студенти Університету зобов'язані дотримуватися загально визнаних норм етики, моралі, поважати гідність осіб, які працюють та навчаються в Університеті, підтримувати систему демократичних відносин між представниками університетської спільноти, сприяти підвищенню морально-психологічного клімату в колективі, спрямовувати свої дії на зміцнення авторитету Університету.

7.8 За порушення правил академічної доброчесності до науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти застосовуються заходи юридичної відповідальності відповідно до вимог законодавства України, Статуту Університету, Правил внутрішнього розпорядку та інших локальних нормативних актів Університету.

8. Популяризація науки та формування компетентності з відкритої науки

8.1 Для досягнення мети і виконання поставлених завдань, визначених цією Політикою, необхідно підвищувати рівень обізнаності й формувати компетентності з відкритої науки у наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів Університету, а також у громадян, які залучатимуться до участі в науково-дослідній та інноваційній діяльності.

8.2 Робота з підвищення рівня обізнаності й формування компетентності з відкритої науки може здійснюватися за такими напрямками:

- проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень з питань відкритої науки;
- включення тем із відкритої науки в освітні компоненти;
- підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників;
- наукові заходи (надання рекомендацій, консультацій, проведення семінарів, круглих столів, тренінгів, вебінарів тощо);
- спеціальні акції й кампанії з популяризації науки (воркшопи, виставки, флешмоби, відеоролики, квести).

9. Відкрита наука в оцінюванні наукових і науково-педагогічних здобутків

9.1 Здобутки у впровадженні практик відкритої науки (зокрема відкритий доступ до публікацій і даних, внесок у відкрите рецензування, розробка відкритих освітніх ресурсів) враховуються при укладанні контрактів, просуванні й перебуванні на посаді.

9.2 При оцінюванні наукових і науково-педагогічних здобутків Університету, структурних підрозділів та окремих працівників Університету враховуються лише ті

9.2 При оцінюванні наукових і науково-педагогічних здобутків Університету, структурних підрозділів та окремих працівників Університету враховуються лише ті наукові результати, що представлені в інфраструктурі відкритої науки Університету, відповідно до вимог, зазначених вище.

10. Прикінцеві положення

10.1 Ця Політика набирає чинності з моменту затвердження Вченою радою Університету та уведення в дію наказом ректора.

10.2 Зміни та доповнення до цієї Політики вносяться Рішенням Вченої ради Університету.

10.3 Відносини, що не врегульовані у цій Політиці, регулюються законодавством України.

Проректор з наукової та
науково-педагогічної роботи

Дмитро ДМИТРИШИН